C/2026/3231

2.7.2026

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Ühisteatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule „Tegevuskava „Hoidmaks rahu – kaitsevalmidus 2030““

(fakultatiivse konsulteerimise taotlus)

JOIN(2025) 27 final

(C/2026/3231)

Raportöör: **Christian MOOS (DE-III)**

Kaasraportöör: **Christophe TYTGAT (BE-I kat)**

Nõustajad	Małgorzata DAROWSKA (1. kategooria kaasraportööri nõustaja)
	Kristýna HELM (I rühma nõustaja)
Täiskogu otsus	18.3.2026
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
Konsulteerimistaotlus	14.1.2026
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 104
Vastutav sektsioon	tööstuse muutuste nõuandekomisjon
Vastuvõtmine sektsioonis	10.3.2026
Vastuvõtmine täiskogus	18.3.2026
Täiskogu istungjärk nr	604
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	201/4/15

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Seoses sõja naasmisega Euroopasse ja ülemaailmse rivaalitsemisega, mis kujundab ümber maailmakorda, toetab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) Euroopa tervikliku kaitsestrateegia koostamist. Komitee kiidab heaks ELi kriisivalmiduse strateegia ja ELi sisejulgeoleku strateegia, mis on jätkuks ühisele valgele raamatule „Euroopa kaitsevalmidus 2030“. Samuti rõhutab ta oma arvamuses CCMI/256 „Euroopa kaitsetööstuse ümberkujundamise tegevuskava“ esitatud soovitusi.

1.2. Usaldusväärne Euroopa kaitse eeldab demokraatlikku vastutust ja läbipaistvust, sealhulgas valmisoleku ja tööstusliku mõju avalikku jälgimist. Komitee toetab ulatuslikku Euroopa kaitsestrateegiat, mis ühendab sõjalise valmisoleku tsiviilvalmisoleku, sotsiaalse vastupanuvõime, diplomaatia ja rahvusvahelise õigusega ning rahu, demokraatia ja inimõiguste edendamisega. Valmisolek kaitsevaldkonnas ei tohiks viia militariseerimiseni, vaid pigem kaitsevõime tugevdamiseni viisil, mis on kooskõlas tsiviilvõimu ja demokraatliku kontrolliga.

1.3. Komitee hindab tegevuskava organiseeritud struktuuri, eesmärke, ajakava ja oodatavaid tulemusi, kuid peab kahetsusväärseks, et see ei hõlma laevakaitsevõimekust kui ELi kaitsevalmiduse olulist osa.

1.4. Komitee väljendab heameelt prioriteetsete võimete valdkondade kindlaksmääramise üle, kuid väljendab kahetsust, et mõned neist võimetest on Ukraina puhul viibinud või piiratud.

1.5. Euroopa kaitsevalmidus peab olema sihipärane ning keskenduma täpsusele, luureteabele, küberkaitsele, logistikale, liikuvusele, õhu-, kosmose-, laeva-, maa- ja raketikaitsele ning elutähtsa taristu, sealhulgas raudtee ja sadamate kaitsmisele.

1.6. Komitee kutsub ELi üles tegelema killustatuse probleemiga ning tugevdama ja optimeerima ELi kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi (EDTIB). Samuti tuleks tõhustada koostööd, stimuleerida ühishankeid, vähendada välissõltuvust, sh energiavarude osas, ja tagada tarneahela vastupanuvõime, sh kütusetarnete osas, et tugevdada Euroopa strateegilist autonoomiat.

1.7. Komitee hoiatab riikliku protektsionismi eest kaitsealastes hangetes. Ühishanked, mis ideaaljuhul peaksid toimuma Euroopa platvormi/ameti kaudu, on Euroopa kaitse arendamisel ja liikmesriikide koostalitlusvõime parandamisel keskse tähtsusega. Samuti on oluline sõjaliste kaupade ühine õigusraamistik.

1.8. Prioriteediks tuleb seada võimekusega seotud tulemused, tagades samal ajal vajaliku kaasatuse, et edendada Euroopa kollektiivset vastutustunnet. Komitee rõhutab vajadust tegeleda praegu esinevate tõsiste sotsiaalsete puudustega, mis õõnestavad vajalikku sotsiaalset ja piirkondlikku ühtekuuluvust. Selline olukord võib avaldada negatiivset mõju kaitsevalmidusele.

1.9. Komitee toonitab võrdsete võimaluste tähtsust avaliku ja erasektori ettevõtete jaoks. Ta rõhutab, et asjakohase suutlikkusega VKEsid tuleb sihipäraselt toetada, ning nõuab ka rohkem stiimuleid tehnoloogialiidriteks olevatele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtetele.

1.10. Selleks et luua 2027. aastaks tõeline ELi sõjalise liikuvuse ruum, on vaja ühtlustatud transpordi-, tolli- ja taristueeskirju. Komitee nõuab mõõdetavaid tulemusnäitajaid ja ühtse kontaktpunkti süsteemi kasutuselevõttu, et kiirendada piiriülest liikumist.

1.11. Mitu liikmesriiki on taaskehtestamas sõjaväeteenistuse kohustust. Seepärast soovitab komitee korraldada kogu ELi hõlmava arutelu kodanikuühiskonnaga riigikaitse ja tsiviilkaitse vajaduste üle.

1.12. Komitee teeb ettepaneku sõlmida Euroopa kaitseoskuste pakt, et tagada kvalifitseeritud tööjõud, ning kinnitab veel kord, et olulised on ranged tööstandardid, piirkondlik tasakaal, sotsiaalpartnerite kaasamine tööstuse ümberkujundamisse ja töötajate õiguste kaitsmine. Komitee toetab töötajate õiguste kaitse taseme säilitamise põhimõtet ning sotsiaalpartnerite kaasamist tööstuse vajalikku ümberkujundamisse sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste kaudu.

1.13. Komitee kutsub üles edendama kaitsevaldkonna majanduslikku ja tööstuslikku integratsiooni paralleelselt poliitilise ja sõjalise integratsiooniga, kasutades ära Lissaboni lepingu kogu potentsiaali.

2. **Üldised märkused**

2.1. Komitee toetab ulatuslikku Euroopa kaitsestrateegiat, mis ühendab sõjalise valmisoleku tsiviilvalmisoleku, sotsiaalse vastupanuvõime, diplomaatia ja rahvusvahelise õigusega ning rahu, demokraatia ja inimõiguste edendamisega ([1]). Sellega seoses kiidab komitee heaks ELi kriisivalmiduse strateegia ([2]) ja ELi sisejulgeoleku strateegia ([3]), mis on jätkuks ühisele valgele raamatule „Euroopa kaitsevalmidus 2030“. Komitee juhib tähelepanu ka soovitustele, mis on esitatud arvamuses CCMI/256 „Euroopa kaitsetööstuse ümberkujundamise tegevuskava“, milles uuritakse kaitsevalmiduse aluseks olevat tööstuse ümberkujundamist ja mis on tihedalt seotud käesoleva arvamusega.

([1]) ELT C, C/2025/5162, 28.10.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/5162/oj.
([2]) ELi kriisivalmiduse strateegia uute ohtude ja kriiside ennetamiseks ja neile reageerimiseks.
([3]) EUR-Lex – 52025DC0148 – ET – EUR-Lex.

2.2. Komitee hindab tegevuskava struktuuri, läbipaistvaid eesmärke, ajakava ja oodatavaid tulemusi ning asjaolu, et tegevuskavasse on kaasatud ELi liikmesriikide relvajõudude meetmed. Kuid tegevuskava jääb ebamääraseks juhtimise ja pädevuste jaotuse osas peamiste osalejate (sealhulgas Euroopa Komisjon, Euroopa Kaitseagentuur, liikmesriigid ja NATO) vahel. Selle tulemusena esineb kattuvusi kaitsevalmiduse sammaste vahel. Sidusad meetmed nõuavad selgeid kohustusi ja juhtimist.

2.3. Komitee märgib, et tegevuskavas kinnitatakse liikmesriikide suveräänsust riikliku julgeoleku ja kaitse valdkonnas ning nende vastutust võimetega seotud eesmärkide määratlemisel, et tagada relvajõudude valmisolek strateegilisteks ja sõjalisteks ülesanneteks. Komitee leiab siiski, et mõistlik on tugevdada liikmesriikidevahelist koordineerimist ja seada üldised Euroopa eesmärgid, mis hõlmavad selgeid meetmeid ja mõõdetavaid sihttasemeid.

2.4. Kuna ELi 27 liikmesriigis on üle 178 relvasüsteemi (nt USAs on neid vaid 30) ja 80 % riiklikest hangetest toimub riigi tasandil, ei ole Euroopa kaitseotstarbelised tooted standarditud ega koostalitlusvõimelised ning see põhjustab dubleerimist, ebatõhusust ja suuri kulusid. Euroopa tööstuse praegune killustatus õõnestab ELi kaitsevalmidust. Ukraina sõjakogemus näitab, kui olulised on kesksed hanked ja keskne võimekuste haldamine. Komitee toetab tegevuskavas esitatud üleskutset koordineerida paremini kaitseotstarbelise varustuse hankeid, sealhulgas ühiseid hankemenetlusi, ning kutsub üles leidma asjakohaseid lahendusi, et vältida killustatust ja kitsaskohti.

2.5. Komitee rõhutab vajadust tugevdada ja optimeerida Euroopa kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi, vähendada killustatust ja dubleerimist, tõhustada koostööd ja ühiskasutust, stimuleerida ühishankeid, minimeerida välissõltuvust, osta Euroopa tooteid, sealhulgas Euroopa eelistamise süsteemi kaudu julgeoleku seisukohast tundlikes sektorites, nagu kaitse, ning tagada tarneahela vastupanuvõime, et tugevdada Euroopa strateegilist autonoomiat ja vastupanuvõimet ning optimeerida ressursside kasutamist ([4]).

2.6. Komitee toonitab, et kapitaliturgude liit on oluline ELi strateegilise autonoomia ja kaitsevalmiduse eesmärkide saavutamiseks.

2.7. Komitee rõhutab vajadust sihipärase toetuse järele asjakohase suutlikkusega VKEdele ning tugevamate tõhusate stiimulite järele uuenduslikele ettevõtetele, kes suudavad korraldada väärtusahelaid ning integreerida idufirmasid ja akadeemilisi ringkondi. Kõik avaliku sektori investeeringud ja hanked peavad olema seotud sotsiaalsete tingimustega, et pakkuda tööstusele paremaid stiimuleid investeerida oskuste täiendamisse, ümberõppesse, kvaliteetsetesse töökohtadesse ja töötajate värbamisse õiglase ülemineku eesmärgil.

2.8. Komitee kinnitab, et töötajate õiguste kaitse taseme säilitamise põhimõte, sotsiaaldialoog ja kollektiivläbirääkimised on olulised, et Euroopa kaitsetööstuse ümberkujundamine oleks tulemuslik.

2.9. Komitee tõstab esile regionaalarengu tähtsuse, sealhulgas Ühtekuuluvusfondi parema kasutamise kahesuguse kasutusega taristu ajakohastamiseks koos lihtsustatud menetluste ja võrdse juurdepääsuga rahastamisele.

2.10. Euroopa kaitsevalmidus peab keskenduma pikamaa-ründevõimele, luureteabele, küberkaitsele, logistikale, õhu-, kosmose-, laeva-, maa- ja raketikaitsele ning kaitsma elutähtsat taristut, sealhulgas raudtee ja sadamad, ning tõhustama sadamate ja sisemaa vahelisi ühendusi. See avaldab tugevat hoiatavat mõju, piirates samal ajal kõrvalriske ja suurendades vastupanuvõimet.

2.11. Komitee väljendab heameelt peamiste sammude ja vahe-eesmärkide, sealhulgas esialgsete prioriteetsete võimete valdkondade kindlaksmääramise üle, kuid peab kahetsusväärseks, et mõnda neist võimetest – mis on juba olemas – on liikmesriigid Ukraina puhul edasi lükanud või piiranud, mis vähendab Euroopa toetuse tõhusust.

([4]) ELT C, C/2025/2013, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2013/oj; ELT C, C/2024/4663, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4663/oj; ELT C, C/2024/4662, 9.8.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4662/oj; ELT C 486, 21.12.2022, lk 168; ELT C 129, 11.4.2018, lk 51; ELT C 288, 31.8.2017, lk 62.

2.12. Sõltuvus kriitilisest toormest, sealhulgas energiaallikatest, kujutab endast üha suuremat strateegilist ohtu. Seega sõltub kaitsevalmidus ka sellest, kas Euroopas õnnestub mitmekesiste ja usaldusväärsete ELi-põhiste tarneahelate (nagu kestlikust EL päritoluga biomassist toodetud biokütuste puhul) ja töötlemisvõimsuste abil tagada tööstuse ja ressursside vastupanuvõime ([5]).

3. **Kaitsevalmiduse tegevuskava aastani 2030: hinnang ja soovitused**

3.1. Komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et tegevuskavas ühendatakse tööstus-, innovatsiooni-, hanke- ja liikuvuspoliitika sidusaks kavaks, et Euroopa oleks 2030. aastaks kaitsevalmis, ning et selles on ette nähtud üleeuroopalised juhtprojektid, kogu ELi hõlmav sõjaväelise liikuvuse ruum 2027. aastaks ja seosed kava „ReArm Europe“ rahastamisstruktuuriga.

3.2. Komitee hoiatab riikliku protektsionismi eest kaitsealastes hangetes ja kutsub üles leidma lahendusi. Kodumaiste tööstusharude eraldamine Euroopa ausast konkurentsist põhjustab ebatõhusust, dubleerimist ja suuremaid kulusid. Protektsionism killustab turge, tekitab dubleerimist, lämmatab innovatsiooni, õõnestab liikmesriikidevahelist usaldust ja võib kahjustada koostalitlusvõimet.

3.3. Tööstuse jaoks on kiiresti tarvis selgeid suuniseid ühishangetes osalemise kohta, eelkõige maksuküsimustes (nt SAFE-määruse artikli 20 kohane käibemaksuvabastus). Neid suuniseid tuleks järjepidevalt arvesse võtta kohaldatavas kaitse- ja julgeolekualaste hangete raamistikus, sealhulgas direktiivis 2009/81/EÜ ([6]), ning ELi eeskirjades, mis käsitlevad komponentide ja allsüsteemide kulude abikõlblikkust. Suurem läbipaistvus võimaldab ettevõtetel tootmist ja investeeringuid tõhusamalt kavandada. Samuti on oluline selgitada avaliku sektori investeeringute suhtes kohaldatavaid riigiabi eeskirju.

3.4. Tegevuskava 5. peatükis rõhutatakse õigustatult vajadust kõrvaldada võimelüngad ning tugevdada Euroopa konkurentsivõimet, kus kiirus ja tõhusus on valmisolekuks hädavajalikud. Prioriteediks tuleb seada võimekusega seotud tulemused, tagades samal ajal tõhusa ühise kaitse, strateegilise autonoomia ja Euroopa kollektiivse vastutustunde.

3.5. Komitee kutsub üles looma kaitsevarustuse tõelise ühtse turu, mis põhineb läbipaistvusel ja ühistel standarditel, tagades võrdsed tingimused avaliku ja erasektori ettevõtetele.

3.6. Tegevuskavas nõutakse õigustatult koordineeritud investeeringuid, tööstuse laiendamist ja suuremat tegevusvalmidust. See ei ole aga midagi uut: komitee on pikka aega hoiatanud, et Euroopa kaitsevaldkond on endiselt killustunud ([7]). Sellised algatused nagu EDIRPA on olnud olulised katseprojektid, kuid on ajutised ja nii rahastamise kui ka institutsioonilise kohaldamisala poolest liiga piiratud. Selleks et saavutada 2027. aastaks 40 % ühishangete eesmärk, vajab EL hangete koordineerimiseks, standardimiseks ja laiendamiseks alalist hankeplatvormi/ametit.

3.7. Selline platvorm/amet võiks luua mastaabisäästu, suurendada läbipaistvust ja toetada VKEsid avatud digitaalsete hangete kaudu. See ei tohiks toimida põhimõttel „Brüssel ostab“, vaid koostöökeskusena. (Näitena võib tuua vaktsiinide hankimise COVID-19 pandeemia ajal.) EDIRPA, Euroopa Kaitsefond ja Euroopa Kaitseagentuur moodustavad aluse, kuid endiselt puudub õiguslikult tunnustatud, ühiselt juhitav ja piisavalt rahastatud institutsiooniline platvorm, mis tagaks lüli kestlikud ühishanked.

3.8. Tegevuskavas seatud ühishangete 40 % eesmärk on nii ambitsioonikas kui ka vajalik. Komitee soovitab vaheeesmärke (25 % 2026. aastaks), läbipaistvat aruandlust ja avatud lähenemisviisi, kasutades ühiseid kindlaksmääratud tehnilisi standardeid ja liideseid, et tagada koostalitlusvõime ja vältida seotust müüjaga.

([5]) ELT C 349, 29.9.2023, lk 142; ELT C, C/2023/857, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/857/oj.

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/81/EÜ, 13. juuli 2009, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (ELT L 216, 20.8.2009, lk 76, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/81/oj).

([7]) EUR-Lex – 52025DC0148 – ET – EUR-Lex.

3.9. Komitee võtab teadmiseks ambitsioonikad juhtprogrammid, nagu Euroopa droonikaitse algatus, idatiiva seire, Euroopa õhukilp, Euroopa kosmosekilp ning sõjaväelise liikuvuse koridoride võrgustik, ning nõuab selgelt kehtestatud juhtimiskorda.

3.10. Sõjaline liikuvus on oluline Euroopa julgeoleku ja kaitse jaoks, sealhulgas seoses ELi toetusega Ukrainale. Täielikult integreeritud ELi sõjalise liikuvuse ala saavutamiseks 2027. aastaks on vaja ühtlustatud transpordiraamistikku, mis hõlmab ühtseid menetlusi, standarditud tollideklaratsioone ja täiustatud kahesuguse kasutusega võimeid. Usaldusväärne vedelkütuse tarnetaristu on sõjalise liikuvuse jaoks hädavajalik. Energiataristu, mis peaks võimalikult kiiresti muutuma täielikult kestlikuks, on oluline kaitsevalmiduse ja kahesuguse kasutuse seisukohast. Väga olulised on parem koordineerimine tsiviil- ja sõjaväevõimude vahel, koostalitlusvõimeline taristu ja selged tulemusnäitajad. Kuna 95 % investeeringutest on kahesuguse kasutusega, toetab komitee ühtse kontaktpunkti süsteemi, et hõlbustada piiriülest liikumist. Avaliku taristu puhul tuleb kaasata sotsiaalpartnerid. Laevakaitse on kaitse ja sõjalise liikuvuse lahutamatu osa. Komitee soovitab lisada laevakaitse ELi kaitsevalmiduse reageerimise olulise osana, ning rõhutab vajadust lisada sadamad kaitstava elutähtsa taristu loetellu. Komitee nõuab sotsiaalpartnerite täielikku kaasamist kõikidesse protsessidesse, mis on seotud sõjalist liikuvust käsitlevate kehtivate eeskirjade võimaliku läbivaatamisega, kui need mõjutavad ka tsiviilsektori töötajaid.

3.11. Vägede ja varustuse suuremahuline liikumine nõuab märkimisväärset, kergesti kättesaadavat kahesuguse kasutusega võimekust, eelkõige veeremit. Seepärast toetab komitee sihtotstarbeliste vahendite koondamist ja kutsub komisjoni üles kasutama sihipäraseid rahastamisprogramme veeremi konsolideerimiseks ja täiendamiseks. Komitee rõhutab ka vajadust palju tugevama integratsiooni järele ELi suurte sadamate ja raudteevõrgu vahel, sest see on endiselt logistikaahela nõrk koht.

3.12. Kava „ReArm Europe“ peaks hõlmama Euroopa Investeerimispanga (EIP) ja Euroopa Investeerimisfondi (EIF) tagatisi, samuti eelostulepinguid ja riskijagamisvahendeid tööstussuutlikkuse suurendamiseks. Riigiabi kiirmenetlus peab kehtima projektide suhtes, millel on tõendatud Euroopa lisaväärtus ja positiivne mõju tööhõivele ([8]). Üldisemalt soovitab komitee tugevdada Euroopa Investeerimispanga grupi rolli Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi ümberkujundamisel ning rõhutab Euroopa Investeerimisfondi poolt rakendatud kaitsevaldkonna omakapitalirahastu panust omakapitalivahendite kaasamisel Euroopa kaitsevaldkonna ja kahesuguse kasutusega toodetega tegelevatesse ettevõtetesse.

3.13. Euroopa peaks arendama kaitsevaldkonna innovatsioonikeskusi ja testimistaristut, edendama juhtprojektidele suunatud probleemipõhiseid hankeid ning integreerima Ukraina eksperditeadmised drooni-, raketi-, küber- ja logistikatehnoloogia valdkonnas selgete intellektuaalomandi jagamise raamistike ja standardite alusel, mis põhinevad Euroopa väärtustel.

3.14. Euroopa seisab silmitsi mitme kriisiga. Samal ajal on oluline strateegiline selgus ja kiired meetmed vahetute võimelünkade kõrvaldamiseks, eelkõige Ukraina toetamise jätkamiseks. Sihipärane tegevuskava koos vajaliku prioriseerimise ja 360-kraadine perspektiiv peavad käima käsikäes.

4. **Kaitsevalmiduse kodanikuühiskonna mõõde**

4.1. Komitee tunnistab kahesuguse kasutusega tehnoloogia ja taristu väärtust ning nõuab konkreetset tegevuskorda tagamaks, et need võimed annaksid ka kodanikuühiskonnale võimaluse saada kasu tugevamast kaitsevõimest ja suuremast kaitsevalmidusest.

4.2. Täiendavad kaitsekulutused ei tohi tulla ELi ja selle liikmesriikide sotsiaalõigustiku arvelt. Kuna 100 miljonit ELi kodanikku elab vaesuses või vaesuse ohus, on ka sotsiaalne ühtekuuluvus meie ühiskonna vastupanuvõime oluline element.

([8]) ELT C, C/2025/2013, 30.4.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2013/oj.

4.3. Mitu liikmesriiki on taaskehtestamas sõjaväeteenistuse kohustust. Seepärast soovitab komitee korraldada kogu ELi hõlmava arutelu kodanikuühiskonnaga riigikaitse ja tsiviilkaitse vajaduste üle. Sellise arutelu võiks siduda komisjoni poolt seoses Müncheni julgeolekukonverentsiga kavandatud kampaaniaga „Protect What Matters“. Üheskoos.

4.4. Komitee nõuab kogu ühiskonda hõlmavat Euroopa lähenemisviisi sõjalisele ja tsiviilvastupanuvõimele ning rõhutab kodanikuühiskonna kaasamise, hariduse, elukestva õppe ja kodanikuosaluse tähtsust ([9]). Kodanikud peavad nägema end kaitseökosüsteemis aktiivsete osalejatena nii sõjalises kui ka tsiviilkontekstis.

4.5. Ka vabatahtlikud organisatsioonid on kriisidele reageerimisel ja ühtekuuluvuse tagamisel jätkuvalt väga olulised. Neid tuleks tunnustada esmaste reageerimispartneritena ning neile tuleks tagada stabiilne rahastamine, koolitus ja õiguslik staatus. Avalikud teenused on taristu, järjepidevuse, liikuvuse ja demokraatliku vastupanuvõime alustala. Investeeringud, koostalitlusvõime ja töötajate kaitse on kaitsevalmiduse seisukohast äärmiselt olulised.

4.6. Sõdurite õigused on ELis väga erinevad. Tõhus koostalitlusvõime nõuab teatavat ühtlustamist kooskõlas ELi väärtustega, mida nad peavad kaitsma. Rahuaja tingimustes peaks see hõlmama kogunemisõigust, sotsiaaldialoogi ja esindatust, tervishoidu, ohutust ja perekonnakaitset, haridust ja eetikat kooskõlas tsiviilelanikkonna ülimuslikkuse ja humanitaarõigusega, samuti õiglasi töötingimusi, karjäärialast liikuvust ja toetust töökohavahetuse puhul.

4.7. Valmisoleku kavandamisse tuleb kaasata kodanikuühiskonna partnerid. Ametiasutuste ja kodanike vaheline struktureeritud dialoog suurendab usaldust, legitiimsust ja ühist vastutust ([10]).

4.8. Formaalne ja informaalne haridus, kodanikukoolitus ja kodanikuühiskonna osalejate kestlik rahastamine on olulised ühiskonna vastupanuvõime jaoks ning desinformatsiooni ja manipuleerimise vastu võitlemiseks. Neil on keskne roll Euroopa identiteedi loomisel, mis põhineb rahul, pühendumusel ja solidaarsusel. Rõhku tuleks panna kiirele õppimisele, kognitiivsete oskuste pidevale arendamisele ja tehisintellekti tõhusale kasutamisele, et võidelda polariseerumise ja desinformatsiooni vastu esilekerkiva kognitiivse sõjapidamise kontekstis, tugevdades seeläbi ühiskonna vastupanuvõimet ning tagades sõjalise ja strateegilise eelise.

4.9. Vastupanuvõimeline Euroopa peab ühendama tehnoloogilise suutlikkuse sotsiaalse ühtekuuluvusega. Komitee teeb ettepaneku sõlmida Euroopa kaitseoskuste pakt, kehtestada ranged tööstandardid, tagada sektoritevaheline liikuvus, piirkondlik tasakaal, sotsiaalpartnerite kaasamine tööstuse ümberkujundamisse ja töötajate õiguste austamine. Komitee toetab ka oskuste garantii katseprojekti loomist mikrokvalifikatsioonitunnistuste ja isiklike õppekontode kiirendatud rakendamise ja hoolika järelevalve kaudu, et luua mitmekülgne ja vastupidav kaitsesektori tööjõud.

4.10. Demokraatlik vastutus ei ole läbiräägitav. Komitee teeb ettepaneku luua avalik tulemustabel, mis lisatakse iga-aastasele kaitsevalmiduse aruandele, et jälgida hangete, innovatsiooni ja tööhõive mõju, viia läbi iga-aastased hindamised konkurentsi ja VKEde kohta ning jätkata relvastuskontrolli ja läbipaistvuse meetmeid stabiilsuse edendamiseks.

4.11. Euroopa peab üles ehitama kaitsealase suutlikkuse, mis kaitseb rahu ilma militariseerimiseta, heidutab ilma domineerimiseta ja pigem ühendab kui lõhestab. Usaldusväärne kaitsevõime ja ühtne tööstusbaas, elujõuline kodanikuühiskond, aktiivsed kodanikud ja demokraatlik järelevalve moodustavad vaba ja rahumeelse Euroopa kaitsekilbi.

([9]) ELT C, C/2026/42, 16.1.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/42/oj.

([10]) ELT C, C/2025/2957, 16.6.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2957/oj; ELT C, C/2024/2481, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj.

5. **Ambitsioonide ühitamine võimalustega**

5.1. Komitee rõhutab, et Euroopa kaitsepoliitika peab jääma ambitsioonikaks, kuid realistlikuks, keskendudes sellele, mis on saavutatav järgmise kümne aasta jooksul. Ükski ELi kaitse- või julgeolekualgatus ei tohiks toimuda sotsiaalse progressi, töötajate õiguste ega töötingimuste arvelt. Tootmisvõimsuse suurendamine Euroopa kaitsetööstuses on edukas ainult siis, kui seda toetab sidus tööstusstrateegia, sest EL peab investeerima kogu väärtusahelasse. Hiljuti teada antud ulatuslikud investeeringud peavad kajastuma ettevõtete pikaajalistes tellimustes.

5.2. Teine oluline element on sõjaliste kaupade ühine õigusraamistik, mis põhineb ühistel standarditel, vastastikusel tunnustamisel ja ühtlustatud menetlustel, mis kiirendavad arendamist, sertifitseerimist ja kasutuselevõttu. Õigusaktid peavad suutlikkust soodustama, mitte takistama.

5.3. Komitee märgib, et tegevuskavas ei rõhutata vajadust kehtestada tarnijatele ja toodetele rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid, nagu on nõutud SAFE-määruse artiklis 16 või EDIPi määruses. See väljajätmine võib nõrgendada kvalifitseerimisstandardeid rakendamise ajal, sealhulgas juhtprojektide puhul. Võttes arvesse kaitsealgatuste tundlikku iseloomu, tuleks tegevuskavas sõnaselgelt kinnitada, kui oluline on kehtestada kvalifitseerimis- ja varustuskindluse nõuded kooskõlas kehtivate sätetega, et säilitada kõrged standardid.

5.4. Komitee tunnistab, et geopoliitiline maastik on põhjalikult muutunud. Seetõttu tuleb kaitsevaldkonnas edendada majanduslikku ja tööstuslikku integratsiooni paralleelselt poliitilise ja sõjalise integratsiooniga. Selleks on tarvis ära kasutada Lissaboni lepingu kogu potentsiaali, sealhulgas ELi lepingu artikli 42 lõike 7 kohase vastastikuse kaitse klausli praktilise rakendamise kaudu, tugevdada ELi sõjalist staapi, anda vastastikuse kaitse klauslile tegelik tähendus ning luua kaitseministrite nõukogu, et toetada ühist võimete arendamist, luua tõhus Euroopa kaitsekoostöö liit ja võimaldada ELil toimida stabiliseeriva jõuna multipolaarses maailmas.

5.5. Komitee märgib, et kiire otsuste tegemine on kaitsevalmiduse jaoks hädavajalik. Seetõttu kordab ta vajadust loobuda välis- ja julgeolekupoliitikas ühehäälsest otsuste langetamisest, sest see on kaitsevalmiduse jaoks väga oluline. Komitee võtab teadmiseks Euroopa Parlamendi 22. oktoobri 2025. aasta resolutsiooni ([11]), milles muude asjakohaste küsimuste hulgas käsitletakse seda olulist teemat, ning kordab oma järeldusi varasemast arvamusest ([12]), milles kutsutakse üles valima ühte kahest järgmisest võimalusest üleminekulahendusena kõnealuse eesmärgi saavutamiseks:

— kvalifitseeritud häälteenamuse või suurendatud kvalifitseeritud häälteenamuse (st kõrgemate künniste seadmine kvalifitseeritud häälteenamusele) ajutine katseetapp;

— rohkem võiks kasutada Euroopa Liidu lepingu artiklit 44, et võimaldada nõukogu delegeerimisel koostööd liikmesriikide vahel, kes on valmis edasi liikuma ja kellel on asjakohane suutlikkus ühise julgeoleku ja kaitsepoliitika (ÜJKP) valdkonnas.

Brüssel, 18. märts 2026

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Séamus BOLAND

([11]) Euroopa Parlament, 2024–2029, vastuvõetud tekstid.
([12]) ELT C 140, 21.4.2023, lk 20.